

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Ars Semper Gavdendi

Demonstrata Ex Sola Consideratione Divinae Providentiae Et Per
Adventuales Conciones

Sarasa, Alfonsus Antonius de

Antverpiae, 1664

Tractatvs II.

urn:nbn:de:hbz:466:1-13517

nia debere fieri prout sunt.

ipse meam tantummodò ad quietem debui componere, pacata mihi vt sint omnia. Ridiculum id sanè sit, si vectorum quispiam mari vectus, ventos omnes filere velit, vridas quiescere, non moueri rudentes, non inuerti vela, non remos agi, non transcurrere transtra epibatàs, non flecti gubernaculum, sed altum omnia tenere silentium, priusquam ad somnum se placidè componat; certe id vult quod obtinere non poterit; & si obtineat, id profusus fiet damno suo, non enim nauigabit vbi nullus est motus. Sanè dormire si velit, medios inter tumultus ventorum, & clafsiariorum sua procurantium, imò & aliorum ludentium & debacchantium in sanas voces, nullum superest remediũ, nisi phantasiũ modestè vt sopiat. Sopiet autem, si isthæc omnia ita prorsus fieri debere opinetur, neque cuiquam silentium imponendum esse nisi sibi, vt somnum capiat.

Hoc autem iudicare & velle, in manu vniuscuiusque est.

Ita profectò est. Quid ergò demens ego cogitationes meas toto vagari passim orbe patior, cur omnia ad mordeo, cur iudicium tero de singulis, meque cunctis intermiscéo? An componere ego volo, & emendare omnia extra me quæ sunt? Certè dum cuncta sollicitus compono, neminem perturbò magis quam me ipsum, nihil emendo, & solum me excrucio. Quid ergò agendum est mihi. Certè id quod præclare admonet Epistetus: *Nam postulat postulat ea que sunt arbitrata meo fieri, sed vt sapiam, ita fieri queque volam vt sunt.* Aliorum enim voluntates inflectere, in manu mea non est; meam verò immutare, id sanè est. Si nihil haftenus factum est, prout volebam ego, præstat sanè me velle posthac, facta esse omnia prout vt sunt. Hoc autem velle, erit facilissimum, opinionem vnicam si correxero, iudicemque rectè cunctis fieri, quæcumque sunt. Hoc si euicero, quæta in animo meo eruat omnia, vt cumque turbetur foris.

6.

Epict. Enchir. c. 13.

vtroque

TRACTATUS II.

making

Sic est inquis. Verum hic Rhodus, hic salus. Quo pacto enim omnia rectè agi, rectè mihi persuasero, qui vel oculis ipsis nihil non pessum ire perspicio? Naturam enim si specto, quanta in aère est sæpè inclementia? modò ventis, procellisque toto cælo decertatur, modò fulmina terram concutiunt, modò hyemes ultra quam par est frigida, modò æstates torridæ, modo fruges aut

7.

h b C aut

aut vento, aut calore absumptæ, modò fame & peste pereunt passim omnia, modò mare tempestatibus agitatam exarsuantes fluctus extollit, quasi si toti orbi exitium miniterur: & hæc omnia rectè fieri dixerò, quæ video non ratione, sed casu ferri? lam verò, si humana specto commercia, quid hic demum rectè fit? An non omnia plena mendaciis, periuriis, falsâ fide, fictâ amicitia? An non contentionibus, & litibus fora perstrepunt, bellis prouinciæ? Quid, quod pessimo cuique tantum licet, quantum lubet; iisque ferè pateant aulæ, dignitates, honores, & diuitiæ; quæ modestis hominibus ocludantur; illi elati, hi humiles, illi in deliciis, hi in egestate summa. An non hæc omnia casus fert? Quid autem bene fit, quod casu fit?

8. Ira ego ipsèmet mecum. Verùm cum hanc quam pessum ire credò orbis machinam, hominumque commercium adeo turbatum, stare videam nihilominus tam longâ annorum serie, omnesque rerum, calorum, fortunarum, hominumque vicissitudines ire videam, & redire; orbem vniuersum, susque deque inuerti, nec tamen euerti, aut à cardinibus suis dimoueri; tum certè grauissima mihi incidit suspicio, gubernatorem aliquem clauo assidere, qui isthæc dirigat; oculos vt lateat, mentem tamen sanam latere non potest. Sicque mihi video contigisse, quod homini nauticæ rei ignaro, Indico in mari nauiganti, is sanè, cum in vastissimo illo oceano constitutus, transra cogitabundus obambulat, epibatasque considerat tota transcurstantes nauis; modò malos conscendere, modò ad carinam se dimittere; modò vela, modò antennas explicare, modò contrahere; modò in ortum proram dirigere, modò in dexteram lauamque deslectere; modò rudentes stringere, laxare modò; omnia pauidus contempletur, omniumque rationes à nautis dum exigat, nec responsum ab impeditis hominibus æquum tert; nec si ferat, quidquam intelligit, vtpote nauiculariæ artis ignarus plane. Hinc turbata cum credit omnia (quis enim id non credat, tantam tamque variam vltro citroque curstantium epibatarum varietatem dum contempletur?) toto turbatur corpore, periturumque se prorsus credit, aut vadis impactum, aut malâ fame. At verò cum interiùs gubernatoris conclaue subintrat, hominemque multâ iam canitiæ grauem, mappæ, quam præ oculis expansam habet, incumbentem sedulò videt, rhombosque defig-

Neque ut hoc iudicemus necesse est scire omnium rerum rationes. Declaratur id per comparationem.

nantem accur: tione maxima; clepsydias vnde quaque pendentes, astrolabia, unguis, quadrantes excipiendo solis altitudinis, pyxidem nauticam, regulas, & circulos elegantissime confectos, & in rationes gradusq; quaeque suos disjuncta instrumenta dum admiratur; ephemerides denique & tabulas declinationum, refractionum, & altitudinum dum obstupescit; isque omnibus uti senem illum, ut cursum navis dirigat; eum esse qui e conclavi mandata dat, cuique omnis illa epibatarum turba tacita & habens parat, tum demum omnis abire illico ex animo timor, & recte agi cuncta credit. An tamen rationes omnes intelligit eum singula imperentur? minime gentium. Quid igitur hominem paulo ante tam perturbatum sedat? sola quam de nave leri concepit arte & industria, ingens & tamen caeca opinio.

ut supra
 sufficit scire
 re omnia
 Deo dirigi

Itane vero? sola hominem opinio in media morte constitutum placat? Quid ergo me rerum omnium rationibus inquirendis discrucio? Quid mundum tot casibus involui queror? Quid me cogitationibus meis perturbo? singula dum examino? Satius est profecto ab hominum strepitu & turba sese submouentem altius rem inspicere, & an non aliqua Mens sit quae cunctis imperet, sedulo perquirere. Intraui itaque Davide praecunte *Sanctuarium Dei*, conclavie inquam, Providentiae Divinae, Sanctioris Concilii aulam, de qua mihi D. Augustinus in aurem ingesserat, *Nihil fieri sensibilitate, & visibilitate*, imo nullo profus modo, quod de interiore illa aula aut non iubeatur, aut non permittatur. Intraui inquam curiosus rei; & ecce subito apparuit *Antiquas ille dierum Deus*; hunc videbam in conspectu suo habere *omnes vias meas*, imo & mortalium omnium. Stupebat sane mecum David, & admirandus exclamavit illico: Quid deum hocce rei est? *Tu cognovisti sessionem meam, & resurrexerunt meam. & omnes vias meas praevisti. Ecce Domine tu cognovisti omnia novissima & antiqua. & in libro tuo omnes scribuntur. Ecce tu mensurabiles fecisti dies meos. Omnia inuestigas, omnia rimaris, omnia expendis, omnia trutinas. Certè stupore percellor, Non est sermo in lingua mea.* Itane aguntur omnia ab una Mente, & quidem unica, quae mihi casu videbantur volui? profecto humeros iam contraho, incusoque ipsemet me.

Ep
 En
 c.3

8
 9

Aug. l. 3
 de Trin.
 c. 4.

Dan. 7.

Psal. 138.

Modo ingi-
 tem de ipso
 habeamus
 opinionem.

De hac igitur, omnia profus dirigente Mente, praclaram ego ingentemque opinionem si concepero, facile rebus omnibus

10

bbcl

bus

bus acquiescam; & verò eam habere me debere, Diuina cum sit, facile suspicor; nam ut Epictetum ipsum, quamuis Ethnicum dicentem audio, Religionis erga Deos immortales (pro suo errore Diuinitatem in plures diuidit, quam ego in vno adoro) precipuum illud est, *rectas de eis habere opiniones.* Eæ autem sunt, *ut sentias, & eos esse, & bene iustèque administrare omnia.* Vnde illud consequitur, *Parendum esse eis, & omnibus ijs que fiunt acquiescendum, & sequendum vitio, ut que à Mente præstantissima agantur.*

Epict. in
Enchir.
c. 38.

11. Illud itaque mihi iam agendum est, non ut rerum omnium causas intelligam, ut exinde sentiam omnia rectè agi; sed ut magnam illam de Dei Mente, per quam aguntur omnia, opinionem in me concitem. Neque enim vector ille rei nauticæ ignarus, naucleri studia cum aspexit, illico nauiculariæ artis, instrumentorumque omnium rationes tenuit; ne nomina percepit quidem; verùm singula ut aspexit, suspexit omnia. Visus admirationem, admiratio opinionem de nauclero ingentem peperit, opinio autem omnem deterfit animi perturbationem.

12. Opinionem itaque præclaram de Diuina Mente mihi ut ef-
formarem, non Deum ipsam contemplatus sum, sed instrumeta quibus vitur ad dirigendam hanc Vniuersi machinam, curiosius aspèxi; & quidem maiora primùm, ut que in oculos se præ cæteris inferebant. Consideraui totam cælorum expansam pellis instar superficiem, eamque quot stellis tot adamantibus exornatam, tentorium tantummodò esse comperi, quo tota interior regeretur machina. Tum verò Solis, & Lunæ ingentes globos, magnitudinem, situm, calorem, lumen, cursus varios; terræ verò dispositionem, cauernas, antra, concauitates excipiendis marinis aquis, decliuitatem deuoluendis fluminibus accommodatam contemplatus, omnia percepi ita inter se connexa, distantias, situm, magnitudinem singulorum corporum eam inter se habere symmetriam, ut nec sibi propinquiora esse possint, ne se conficiant; nec verò etiam remotiora, ut mutuo sese influxu, & amplexu foueant, & iuuent. Hoc cum vidi, stupui illico, & magnâ admiratione defixus exclamare lubuit, *Celi enarrant gloriam Dei, & opera manuum eius enuntiat firmamentum. Magnus Dominus, & laudabilis nimis, & sanctus in operibus suis.*

Hanc ut
in nobis cõ-
eitemus
considera-
tur instru-
menta ad-
miranda,
quibus
Deus vitur
in mû-
di directio-
ne.

*Etque non
casu facta,
sed summa
industria.*

Ridiculum autem, imo & stultum mihi visum fuit, quod maleferiata quædam capita mihi suggerebant, casu & per atomorum incertos lapsus, tam præclaram machinam coisse. Quis enim non pueriles inter nânias reponat, quasque tædio leuando decantent ad columanus, si quis magno mihi fastu & verborum apparatu narret, & verò etiam persuadere nitatur, hanc quam hic videmus molem nullo architecto designante, nullisque adhibitis operarum manibus casu assurrexisse, sic forte sibi incumbentibus infinitis, quæ ex maris littore, vento huc delatæ fuerant arenulis; quæ tempestate cessante sibi inuicem insidentes, columnas aliæ, aliæ muros, aliæ fornicem efformarint, arte nullâ, merò casu? Ne hara quidem aut exile tuguriolum extrui potest siue artificis ideâ, & hanc tantam machinam, tantâ proportionè & symmetriâ, siue Mente aliquâ demens ego constructam arbitrer? Quid, quòd & motus omnes tam ingentium corporum, tot iam annorum millibus eundem cursum tenent, tot inter varietates, implexosque motus semper constantes, & similes sibi?

*Ad sublu-
nariâ cor-
porum ge-
nerationē
& conser-
uationem.* At verò eum præclarissima illa cælorum corpora, non eò formata esse conspicio, vt sint, sed vt instrumenta sint, quibus tota naturæ series dirigatur, & verò etiam sæcunderur, & subsistat; tum sanè stupore abreptus fateri coactus sum; *Magnificata esse opera tua Domine, & nimis profundas esse cogitationes tuas, neque esse cogitationes similes tuis.*

Quid enim? An non id liquidò constat, lucem omnem è Sole existere; illum esse per quem noctium dierumque inæqualitas, hyemis, æstatisque vicissitudo, herbarum omnium & frugum diuersitas, amœnitas, sæcunditasque originem suam trahunt? En vt calore suo vapores è mari hauriat, qui frigore postmodum contracti, in nubes coguntur; dissoluti verò rursus, pluuiam tanquam haustra rigandæ terræ opportunè propinant. Hinc ventos, hinc niues, hinc grandinem, hinc fulmina video existere, totamque sublunarium rerum varietatem. Taceo nunc Luna labres indefessos, æstum illum maris admirandum quem secum trahit, orbi tam necessarium & commodum; taceo frigidiores influxus, quibus ardor Solis temperetur, sæcunditas terræ & animalium foueatur: taceo ingentes terræ cauernas, in quibus metalla & saxa tam varia, non nisi Solis calore excoquantur

quantur; quæ quidem maximam mihi sanè artificis, hæc instrumenta tam aptè, concinneque ad vsus suos adhibentis industriam, magnificentiamque liquidò commendant, præterquam quod multa abcondita sunt maiora his.

TRACTATUS III.

16. **H**Oc egodum attentus confidero, tum verò putidum planè mihi visum est, quod quidam cum Aristotele Philosophi ausi sunt statuere, Dei Prouidentiam non nisi vsque ad lunam descendere, sublunaria verò non curare. Indignum enim esse, aiebant illi, tantum Numen minutissimis animalculis, herbis, imò & sordibus sese impendere, quas vel manibus contrectare turpe sit viro. Cum hominibus verò non tam rectè agi, vt Deum credibile sit se iis impendere. An enim tantarum fortunarum inæqualitatem, permittat Deus, & scœlera non impunè fieri modò, sed & præmiis plerumque affici?
17. **F**œdæ sunt hæc blasphemantium voces, & verò etiam Philosopho indignæ, nescio quo pacto Aristoteli ingenium in Lunâ hæserit. Age enim, quisquis es; Diuinæ Prouidentia Censor temerarie. Cælorum orbis curare Deum dicis tu, sublunaria non curare. At verò quis artifex instrumenta artis suæ exacta vt sint curat, ad opus verò ipsum cui instrumenta adhibentur non attendit? Horologium vt horæ designentur conficit artifex; rotas summâ accuratatione distribuit, polit, excauat, tympana cochleasque ritè inserit, campanum æs superimponit, appendit pondera; horæ autem vt malleo aut indice designentur id verò non agit; aut si horis vt eumque inuigilet, certè quadrantibus non attendit, minutis verò multo minus; nimis enim hæc quidem exilia sunt, quàm vt iis procurandis sese impendat tantus artifex. Næ tu automatis imperitus es, qui isthæc dicta dicis; næ tu artificis es iniurius. Et enim non nisi vt horæ indicarentur, tota constructa est machina. Machinam ergò curret, qui horas negligit? Et rursus horis attendat, cui minuta ipsa non sunt in pretio? minuta sanè horas constituunt. Hæc si in hoc artifice sunt peridicula; in Deo certè sunt prorsus indigna.
18. **R**ursus enim cum animum ad ea, quæ in hoc terræ globo eueniunt, sedulus aduerto; illud liquidissimè perspicio, nullum esse

Hinc patet
Deum curare
sublunaria.

Etiam mi-
nima.